

نقد و بررسی جرم شناختی قانون خواست وظیفه عمومی

نگارندگان: عبدالرضا فرهمند

رضا فرهمند

ویراستار: کامران فتحی برنجگانی

فرهمنده، عبدالرضا، ۱۳۶۳ -	سرشناسه
ایران، قوانین و احکام Iran. Laws, etc	عنوان قراردادی
نقد و بررسی جرم‌شناختی قانون خدمت وظیفه عمومی / مولفین عبدالرضا فرهمنده، رضا فرهمنده؛ ویراستار کامران فتحی برنجگانی.	عنوان و نام پدیدآور
تهران: طراحان ایماژ، ۱۳۹۵.	مشخصات نشر
۱۵۲ ص.	مشخصات ظاهری
۷-۳۲-۱۱۵۸-۶۰۰-۹۷۸-۱۵۰۰۰۰ ریال	شابک
فنی	وضعیت فهرست نویسی
کتابنامه.	یادداشت
نظام وظیفه -- قوانین و مقررات -- ایران -- مقررات کیفری	موضوع
Draft -- Law and legislation -- Iran -- Criminal provisions:	موضوع
سربازان -- جرائم علیه -- ایران	موضوع
Soldiers -- Crimes against -- Iran:	موضوع
نظام وظیفه	موضوع
Draft:	موضوع
نظام وظیفه -- قوانین و مقررات	موضوع
Draft -- Law and legislation:	موضوع
جرم‌شناسی -- ایران	موضوع
Criminology -- Iran:	موضوع
فرهمنده، رضا، ۱۳۶۵ -	شناسه افزوده
نقد و بررسی جرم‌شناختی قانون خدمت وظیفه عمومی / مولفین عبدالرضا فرهمنده، رضا فرهمنده؛ ویراستار کامران فتحی برنجگانی.	شناسه افزوده
ب. ۹ / ۶۳۳ / ۶۷ KMHT	رده بندی کنگره
۳۳۳/۸۵۰۱	رده بندی دیویی
۴۷۹۷۹۷	شماره کتابشناسی ملی

انتشارات طراحان ایماژ

نقد و بررسی جرم‌شناختی قانون خدمت وظیفه عمومی

نگارندگان: عبدالرضا و رضا فرهمنده

ویراستار: کامران فتحی برنجگانی

گرافیک: آتلیه طراحان ایماژ

چاپ اول: ۱۳۹۵

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است

استفاده محدود از مطالب کتاب به شرط ذکر منبع، مجاز است.

شابک: ۷-۳۲-۱۱۵۸-۶۰۰-۹۷۸

978-600-6158-32-7

آدرس: تهران خیابان انقلاب خیابان ۱۲ فروردین کوچه ماستری فراهانی پلاک ۳۷

تلفن: ۶۶۹۶۹۶۸۰ - ۶۶۹۶۹۶۸۰ فاکس: ۶۶۹۶۹۶۵۰

www.emaj.ir

reza.farahmand.112@gmail.com

ایمیل نویسنده:

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۱۳	فصل اول: بررسی مفاهیم و تاریخچه سربازی
۱۴	۱-۱ تعریف اصطلاحات و مفاهیم
۱۴	۱-۱-۱ سرباز
۱۵	۱-۱-۲ خدمت اجباری
۱۶	۱-۱-۳ جرم
۱۸	۱-۳-۱-۱ تعریف غیر حقوقی جرم
۲۰	۱-۳-۱-۲ تعریف جرم از منظر فقه
۲۰	۱-۴-۱ تخلف
۲۱	۲-۱ تاریخچه خدمت سربازی در ایران و جهان
۲۹	فصل دوم: خدمت وظیفه اجباری محبوس یا بازدارنده
۳۰	مقدمه
۳۳	۱-۲ خدمت وظیفه عمومی در نظام حقوقی شواها
۳۸	۱-۲-۱ فرانسه
۳۹	۱-۲-۲ انگلیس
۴۰	۱-۲-۳ آمریکا
۴۲	۱-۲-۴ روسیه
۴۵	۲-۲ جایگاه سرباز در اسلام
۴۹	۳-۲ استفاده بهینه از عمر بعنوان سرمایه الهی
۵۰	۱-۳-۲ دیدگاه قرآن
۵۳	۲-۳-۲ دیدگاه ائمه و فقها
۵۵	۴-۲ اصل ۱۴۸ قانون اساسی و کرامت سرباز
۵۷	۵-۲ معایب خدمت وظیفه عمومی
۵۷	۱-۵-۲ تاخیر در ازدواج
۶۰	۲-۵-۲ ایجاد بی انگیزگی و از بین بردن فرصت های شغلی افراد
۶۰	۳-۵-۲ عدم تأثیر مفید در زندگی شخصی افراد
۶۱	۴-۵-۲ افزایش رفتارهای ناهنجار در اجتماع

۶۲	۵-۵-۲ عدم بازدهی اقتصادی برای فرد
۶۴	۶-۵-۲ محرومیت از منافع اجتماعی نیازمند کارت پایان خدمت
۶۷	فصل سوم بررسی زمینه های جرم زایی در قانون خدمت وظیفه عمومی
۶۸	مقدمه
۷۳	۱-۳ دیدگاه مراجع قبل از انقلاب نسبت به تصویب قانون خدمت وظیفه عمومی
۷۶	۲-۳ زمینه های سوء استفاده یا دور زدن قانون نظام وظیفه (برای نرفتن به خدمت وظیفه عمومی)
۸۱	۱-۲-۳ رشاء و ارتشاء برای دریافت گواهی های جعلی
۸۹	۲-۳-۲ کلاهبرداری با وعده اخذ کارت پایان خدمت
۹۶	۳-۲-۳ ایجاد آسیب های روحی و جسمی به خود یا دیگران برای میسر کردن شرایط معافیت
۹۷	۴-۲-۳ جعل سند و مدارک نیازمند کارت پایان خدمت (قبل از انجام خدمت)
۹۹	۳-۳ زمینه های ارتکاب جرم در قانون خدمت وظیفه عمومی مصوب آبان ماه سال ۱۳۹۰
۹۹	۱-۳-۳ فرار از خدمت
۱۱۱	۲-۳-۳ سرپیچی از دستور افرق
۱۱۲	۳-۳-۳ ترک پست به سبب فشار روحی یا روانی زیاد
۱۱۴	۴-۳ زمینه های ارتکاب جرم در قانون خدمت وظیفه عمومی
۱۱۶	۱-۴-۳ جرایم امنیتی
۱۱۹	۲-۴-۳ رشوه
۱۲۱	۳-۴-۳ خود زنی یا دیگر زنی
۱۲۳	۴-۴-۳ اعمال منافعی عفت
۱۲۳	۵-۴-۳ جعل امضاء مافوق
۱۲۵	۵-۳ بررسی اصول ۱۵۱ و ۴۳ قانون اساسی در زمینه خدمت سربازی
۱۳۰	۶-۳ ضرورت اختیاری شدن خدمت اجباری (ارتش حرفه ای)
۱۳۷	فصل چهارم: نتیجه گیری و پیشنهادات
۱۴۵	منابع

از دیر باز بشر در تمامی امور خویش به نیروی انسانی وابسته بوده است. هرچه نیروی انسانی کارآمدتر بود میزان بهره‌وری و رانندگی آن کار نیز بالا می‌رفت و هرچه ناشی‌تر و بی‌تخصص‌تر، طبیعتاً رانندگی و بهره‌وری کمتری حاصل می‌شد. خدمت وظیفه عمومی یکی از مسائل مهم و شاید استرس‌زا برای هر جوان ایرانی محسوب می‌شود، چراکه دارای معایب بسیار در کنار مزایای اندک است. کشورهای توسعه‌یافته با درک این معایب و ضرورت یافتن تغییراتی در این حوزه از خدمت اجباری به خدمت داوطلبانه حرفه‌ای گذار کردند. لذا کتاب حاضر با بررسی قانون خدمت وظیفه عمومی جمهوری اسلامی ایران سعی دارد تا نقاط ضعف و معایب این قانون را گوشزد نماید. بررسی مواد قانون خدمت وظیفه عمومی حاکی از آن است که موادی از این قانون (از جمله مواد ۱۰، ۳۹، ۴۰، ۵۹، ۶۰) زمینه ارتکاب جرایم مختلف از جمله رشاء و ارتشاء، جعل اسناد، جرایم امنیتی و غیره را فراهم می‌نمایند، علاوه بر ایجاد زمینه‌های ارتکاب جرم و

تخلف، خود عمل خدمت سربازی اجباری زمینه‌ساز آسیب‌های اجتماعی بسیاری است. علاوه بر این، عدم تطابق قانون خدمت وظیفه عمومی با اصول قانون اساسی از جمله اصول ۱۵۱ و ۴۳ نیز بر ضرورت بازبینی قانون خدمت وظیفه عمومی می‌افزاید. در نتیجه، با تمام معایبی که بر این قانون و عمل خدمت اجباری بار است، ضرورت گذار به خدمت داوطلبانه و حرفه‌ای خود را بیش از پیش نشان می‌دهد و کشور ما نیز همانند سایر کشورها باید از خدمت اجباری گذر نماید و خدمت داوطلبانه حرفه‌ای را نهادینه کند، ناگفته نماند که وجود ارتش حرفه‌ای منافاتی با خدمت اجباری در زمان‌های جنگ ندارد. کنکاشی در تاریخ نشان می‌دهد که از زمانی که انسان منافع خویش را شناخت جنگ و درگیری افزایش یافت و با پیشرفت مادی جوامع، ابزار آلات جنگی و شکل جنگ‌ها نیز تغییر یافت. در گذشته جنگ آفرین معمولاً نیروی نظامی خود را بر مبنای نظام ملوک الطوایفی و بر اساس سهمیه اقوام و گاه آیین بردگان، تأمین می‌کردند. با وقوع انقلاب صنعتی و ایجاد دولت-ملت‌های مستقل و ساختار نیروهای نظامی تغییر یافته و ارتش‌های حرفه‌ای و خدمت اجباری سربازی پدید آمد. این روند تا جنگ جهانی دوم ادامه داشته اما از دهه ۷۰ میلادی در بسیاری از کشورهای پیشرفته و در حال حاضر کشورهای در حال توسعه خدمت سربازی اجباری ملغی و استخدام اختیاری سرباز حرفه‌ای در دستور کار دولت‌ها قرار گرفته است.

قانون خدمت وظیفه عمومی از سال ۱۳۰۴ هجری شمسی به صورت اجباری در کشور ما جاری است و جوانان ذکور بالای ۱۸ سال باید دو سال در خدمت نیروهای مسلح و یا ارگان‌های دولتی باشند، زادگاه این قانون کشور فرانسه زمان ناپلئون بناپارت بوده است و در حال حاضر فرانسه این قانون را لغو نموده است و در اصلاح آن کوشیدند و تعداد اندکی از کشورهای دنیا هنوز خدمت وظیفه عمومی را به صورت اجباری و نظامی در قانون خود حفظ نموده‌اند. در این جا برآنیم که ابتدا ضمن تحلیل و بررسی

موضوع با رویکرد شرعی به بررسی جرم شناختی آن پرداخته و در مرحله بعد با تبیین و تشریح جوانب موضوع به مزیت‌ها و معایب این قانون پیردازیم این قانون با توجه به اینکه ۲ سال از بهترین دوران عمر جوانان کشور را به خود اختصاص می‌دهد و در قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح در مواد ۵۹ و ۶۰ و همچنین در قانون خدمت وظیفه عمومی برای مرتکبین فرار از خدمت مجازات در نظر گرفته است و تبعات اجرای این قانون را در نظر گرفتن مباحث علمی در محافل سیاسی و اجتماعی در خصوص ارتش حرفه‌ای و سیاست افزایش جمعیت و جرم‌زا بودن این قانون جرایمی چون خود زنی، فرار از خدمت، منافی عفت، ضرب و جرح، قتل در حین خدمت و... می‌تواند ضرورت تحقیق در این خصوص را توجیه نماید. از آنجاییکه قانون موضوعه از مصنوعات بشری بوده و همانند دیگر مصنوعات شری خالی از نقص و اشکال نمی‌باشد، بنابراین ضرورت دارد که قانون خدمت وظیفه عمومی به عنوان قانون جامع، نقد و ارزیابی شود و از رهگذر این نقد و ارزیابی، خصایص دیگر مورد کنکاش حقوقی قرار گرفته، موقعیت و وضعیت قانون وظیفه عمومی در نظام کیفری ایران، تبیین و تحلیل گردد.

با توجه به این واقعیت که در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران قوانین برگرفته از اسلام و مبتنی بر احترام به حقوق حقه انسانی بوده و در قانون اساسی و قوانین قضایی نیز به انطباق قوانین با شریعت اسلام و توجه به آزادی‌های فردی و اجتماعی توجه زیادی شده است بنابراین انجام این مطالعه که در راستای شناخت میزان انطباق قوانین نظام وظیفه عمومی با قانون اساسی بوده، دارای اهمیت و ضرورت می‌باشد. همچنین انجام این مطالعه که با نگرشی علمی و کاربردی به واکاوی قوانین نظام وظیفه عمومی در بروز ناهنجاری‌های رفتاری، روانی، اجتماعی و ... می‌پردازد نیز دارای اهمیت و ضرورت بوده و می‌تواند از بروز بسیاری از آسیب‌ها و ناهنجاری‌های حاصل از اجرای قوانین نظام وظیفه عمومی، تا حد امکان پیشگیری به عمل آورد نیز دارای اهمیت و ضرورت

بوده و سرانجام انجام این کتاب از این منظر که باعث ایجاد بستر برای اصلاح قوانین نظام وظیفه عمومی و عینیت بخشیدن به حقوق فردی شهروندان بخصوص جوانان مطابق با اصول مندرج در قانون اساسی می‌گردد نیز دارای اهمیت و ضرورت می‌باشد. علاوه براین، بررسی قانون خدمت وظیفه عمومی از دیدگاه‌های مختلف دارای اهمیت و مزایای خاص خود است. هر تحقیق و پژوهشی از بعد ویژه خود قابل بررسی است. کتاب حاضر به مورد توجه قراردادن بعد جرم شناختی قانون خدمت وظیفه عمومی دارای اهمیت و راه است. چرا که ارائه راهکارهای مقتضی برای کاهش جرم در خدمت سربازی و سوء استفاده از ته‌این وضع شده لازم و ضروری است.

بنابر این، در کتاب حاضر سعی یافتن پاسخ سؤالات ذیل جهت رفع دغدغه پژوهشی و پر نمودن خلأهای موجود، می‌باشیم.

۱. مواد قانونی جرم‌زا در قانون خدمت وظیفه عمومی کدامند؟

۱. چه جرایمی را می‌توان ناشی از قانون خدمت وظیفه عمومی دانست؟

۲. قانون خدمت وظیفه عمومی با احکام شرع مقدس اسلام و اصول قانون اساسی تا چه میزان منطبق است؟

۳. گستره و میزان تأثیر اجباری بودن خدمت وظیفه عمومی در ارتکاب جرم سربازان و همچنین کارکنان سازمان‌های مربوطه تا چه حد است؟

یافتن پاسخ سؤالات فوق نیازمند مداقه و بررسی‌های دقیق در منابع موجود و بررسی قانون خدمت وظیفه عمومی می‌باشد، لذا در فحوی بحث موارد مربوطه بطور موردی و جزء به جزء کنکاش می‌گردد.